ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

๑. สระในบาลีภาษา มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ สระไหนมีเสียงเช่นไร ฯ เกิดในฐานเดียวกันหรือต่างกันอย่างไร ฯ เรียกชื่อว่าอย่างไร ฯ

๒. ในนิคคหิตสนธิ จะแปลงนิคคหิตเป็น น ได้ในที่เช่นไร จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ฯ ยถณฺณมนุสาสติ เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. **คาโม** เป็นนามนามชนิดไหน ฯ

ข. **เทวตา** เมื่อแจกในอาลปนวิภัตติ มีรูปเป็นอย่างไรบ้าง ฯ

ค. ปณฺณรส กับ ปณฺณรสี แปลว่าอะไร ฯ ต่างกันอย่างไร ฯ

ฆ. กตม, อิม ศัพท์ เป็นสัพพนามชนิดไหน ฯ

ง. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงที่ไหน ฯ

๔. ในอาขยาต ลง อ อาคม และ ยิ อาคม ที่ไหน ฯ จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้ :-

ก. **อิตฺถี ชวนฺตา น โสภติ ฯ**

ข. ปิตา โน มหลฺลกา อเหสุ ฯ

ค. จกฺขูนิ เต นสฺสนฺตุ วา ภินฺทนฺตุ วา ฯ

๕. กิริยากิตก์ มีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาขยาตอย่างไร ฯ อนฺต มาน ปัจจัย บอกกาลอะไร ฯ และเมื่อเป็นกิริยาของนามที่เป็นอิตถีลิงค์ต้องทำอย่างไร ฯ **จีวรปารุปนำ (ชานำ)** ลงปัจจัยอะไร เป็นรูป และสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

ป.ธ. 3/13

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่ากัมมธารยสมาส ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ อวิญฺญณกํ(ธนํ), พลวปุริโส เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๗. ในตัทธิตไหนบ้าง ใช้ปัจจัยประกอบกับศัพท์ที่เป็นสังขยาได้ ฯ เวสารชฺชํ, ชาลินี (ตณฺหา) ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไหน จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ๘

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ป.ธ.3/14

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. สระในบาลีภาษามี ๘ ตัว ฯ คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ ฯ
ในสระ ๘ ตัวนั้น สระมีมาตราเบา ๓ ตัว คือ อ อิ อุ ชื่อว่า รัสสะ มีเสียงสั้น เหมือนคำว่า อติ ครุ เป็นต้น สระอีก ๕ ตัว คือ อา อี อู เอ โอ ชื่อว่า ทีฆะ มีเสียงยาว เหมือนคำว่า ภาคี วธู เสโข เป็นต้น เอ โอ ๒ ตัวนี้ ที่มีพยัญชนะสังโยค (ตัวสะกด) ซ้อนอยู่เบื้องหลัง จัดเป็น รัสสะ เหมือนคำว่า เสยฺโย โสตฺถิ เป็นต้น สระที่เป็นทีฆะล้วนเช่นนี้ คือ อา อี อู เอ โอ และที่เป็น รัสสะ คือ อ อิ อุ มีพยัญชนะสังโยค และนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง จัดเป็น ครุ มีเสียงหนัก เหมือนคำว่า ภูปาโล เอสี มนุสฺสินฺโท โกเสยฺยํ เป็นต้น ฯ สระที่เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อ ลหุ มีเสียงเบาเหมือนคำว่า ปติ มุนิ เป็นต้น ฯ

สระ ๘ ตัว เกิดในฐานเดียวกันหรือต่างกันอย่างนี้ และมีชื่อเรียกอย่างนี้ คือ

อ อา เกิดในกอ เรียกว่า กณฺฐชา
อิ อี เกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาลุชา
อุ อู เกิดที่ริมฝีปาก เรียกว่า โอฏฺฐชา
เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน เรียกว่า กณฺฐตาลุโช
โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า กณฺโฐฏฺฐโช ฯ

๒. ในนิคคหิตสนธิ จะแปลงนิคคหิตเป็น น ได้ในที่เช่นไร จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ฯ ยถณฺณมนุสาสติ เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ
ตอบ ในนิคคหิตสนธิ จะแปลงนิคคหิตเป็น น ได้ในที่เช่นนี้ คือ เมื่อมีพยัญชนะ ต วรรคอยู่หลัง นิคคหิตอยู่หน้า แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุดวรรคคือ น ตัวอย่างเช่น ตำ-นิพฺพุตํ เป็น ตนฺนิพฺพุตํ, ยำ-ทุนฺนิมิตฺตํ เป็น ยนฺทุนฺนิมิตฺตํ เป็นต้น ฯ

ป.ธ.3/15

ยถณฺฌมนุสาสติ เป็นโลปะสระสนธิ และอาเทสนิคคหิตสนธิ ตัดบทเป็นยถา-อณฺฌ์-อนุสาสติ ระหว่าง ยถา-อณฺฌ์ (ตามเฉลย ๖๕) สระหลังอยู่หน้าพยัญชนะสังโยค ลบสระหน้า คือ ที่สุดแห่ง ยถา ต่อเป็น ยถณฺฌ์ ระหว่าง ยถณฺฌ์-อนุสาสติ ถ้านิคคหิตอยู่ข้างหน้า สระอยู่ข้างหลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ยถณฺฌมนุสาสติ ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. **คาโม เป็นสาธารณนาม ฯ**

ข. **เทวตา เมื่อแจกในอาลปนวิภัตติ มีรูปเป็นอย่างนี้ คือ เอกวจนะ เป็น เทวเต พหุวจนะ เป็น เทวตาโย, เทวตา ฯ**

ค. ปณฺณรส แปลว่า ๑๕ ส่วน ปณฺณรสี แปลว่า ที่ ๑๕ และต่างกันอย่างนี้คือ **ปณฺณรส เป็นปกติสังขยา นับตามปกติ ส่วน ปณฺณรสี เป็นปูรณสังขยา นับเป็นชั้น ๆ ฯ**

ฆ. **กตม ศัพท์ เป็นอนิยมวิเสสนสัพพนาม อิม ศัพท์ เป็นนิยมวิเสสนสัพพนาม ฯ**

ง. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง เพื่อบอกกาลปนะ กาล ที่ ปริเฉท อุปไมย ปฏิเสธ ความได้ยินเล่าลือ ความปริกัป ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น ฯ

๔. **ในอาขยาต ลง อ อาคม ลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวด หิยตฺตนี, อชฺชตฺตนี, กาลาติปตฺติ เช่น อทฺทส อกาสิ อภวิสฺส เป็นต้น และ อิ อาคม ลงหลังธาตุ และปัจจัยที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวด อชฺชตฺตนี, ภวิสฺสนฺติ, กาลาติปตฺติ ในหมวดธาตุทั้งปวง เช่น อคมิสฺสถ อกริมฺหา ภวิสฺสติ อคจฺฉิสฺส เป็นต้น ฯ**

ได้แก้คำที่ผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ในประโยคต่อไปนี้

ก. **อิตฺถี ชวนฺตี น โสภติ ฯ หรือ อิตฺถิโย ชวนฺติโย น โสภนฺติ ฯ**

ข. **ปิตา โน มหลฺลโก อโหสิ ฯ หรือ ปิตโร โน มหลฺลกา อเหสุ ฯ**

ค. **จกฺขูนิ เต นสฺสนฺตุ วา ภิชฺชนฺตุ วา ฯ**

ป.ธ.3/16

๕. กิริยากิตก์ มีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาขยาตอย่างนี้ คือ กิริยากิตก์ ประกอบด้วย วิภัตติ กาล วจนะ ธาตุ วาจก ปัจจัย เหมือนกิริยาอาขยาต ต่างแต่ไม่มี บท และ บุรุษ เท่านั้น ฯ

อนฺต มาน ปัจจัย บอกปัจจุบันกาล เมื่อเป็นกิริยาของนามที่เป็นอิตถีลิงค์ อนฺต ปัจจัย ต้องลง อี เป็นเครื่องหมายอิตถีลิงค์ เช่น **คจฺฉนฺตี** (แจกอย่าง นารี) ส่วน **มาน** ปัจจัย ต้องลง **อา** เช่น **คจฺฉมานา** (แจกอย่าง กญฺญา) ฯ

จีวรปารุปนํ (ฐานํ) ลง **ยุ** ปัจจัย เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า **จีวรํ ปารุปนฺติ เอตฺถาติ จีวรปารุปนํ** (ฐานํ) ฯ

๖. สมาสเช่นนี้คือ นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัตติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธาน คือ เป็นนามนาม บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ คือ เป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้งสองบท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า กัมมธารยสมาส ฯ มี ๖ อย่าง คือ วิเสสนบุพพบท วิเสสนุตตรบท วิเสสโนภยบท วิเสสโนปมบท สัมภาวนบุพพบท อวธารณบุพพบท ฯ

อวิญฺญาณกํ (ฐนฺ) เป็น **น** บุพพบท **พหุพพิหิสมาส** ตั้งวิเคราะห์ว่า **นตฺถิ ตสฺส วิญฺญาณนฺติ อวิญฺญาณกํ** (ฐนฺ)

พลวปุริโส เป็น วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส ตั้งวิเคราะห์ว่า **พลวา ปุริโส พลวปุริโส** ฯ หรือ ตั้งวิเคราะห์ว่า **พลวา จ โส ปุริโส จาติ พลวปุริโส** ฯ

๗. ตอบ ปัจจัยในตัทธิตที่ใช้ประกอบกับศัพท์ที่เป็นสังขยา มี ๓ ตัทธิต คือ

๑. ปูรณตัทธิต ลงปัจจัย ๕ ตัว คือ ติย ถ ธ ม อี

๒. สังขยาตัทธิต ลง ก ปัจจัย

๓. วิภาคตัทธิต ลง ธา ปัจจัย

เวสารชฺชํ ลง **ณฺย** ปัจจัย ในภาวตัทธิต ตั้งวิเคราะห์ว่า **วิสารทสฺส ภาโว เวสารชฺชํ** ฯ

ชาลินี (ตณฺหา) ลง **อี** ปัจจัยใน **ตทัสสัตถิตัทธิต** ตั้งวิเคราะห์ว่า **ชาลํ อสฺสา อตฺถีติ ชาลินี** (ตณฺหา) ฯ
